

ALTI AYDA BİR YAYIMLANAN ULUSAL HAKEMLİ DERGİ

Geliş Tarihi / Received
01.10.2020

Kabul Tarihi / Accepted
31.12.2020

Yayın Tarihi / Publication Date
01.02.2021

Sorumlu Yazar/Corresponding author

E-mail:

hamionur.bingol@dpu.edu.tr

Cite this article: Bingöl, H.O., & Aksu, S.,(2021). Savaşın En Sevimli Çocukları, *D-Sanat, Cilt:1, Sayı:1*.

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-
Noncommercial 4.0 International License.

SAVAŞIN EN SEVİMLİ ÇOCUKLARI *

CUTEST MUNCHKINS OF WAR

Hami Onur BİNGÖL **, Sezen AKSU ***

Öz

ABD'nin en popüler şirketlerinden biri olan Walt Disney, sayısız üretkenliği ile birçok propaganda çalışması yaparak savaşa oldukça katkı sağlamıştır. Özellikle bu üretimler Amerika Birleşik Devletleri, Nazi Almanyası, İtalya ve Japonya İmparatorluğu'na karşı oluşturulan filmler ve diğer tasarımlar ile savaşta kamuoyunun desteğini almaya çalışmıştır. 2. Dünya savaşında tarihin en büyük propaganda savaşına tanıklık edilmesinin yanı sıra gerek Mihver Devletleri gerekse Müttefik Devletleri, tüm kitle iletişim araçlarını propaganda faaliyetleri adına seferber etmiştir. Disney'in savaş öncesi eğlence amacıyla ürettiği çizgi filmler savaş itibarıyla bir propaganda aracına dönüştürülmüştür. Nitekim Disney'in tasarlamış olduğu Donald Duck, Goofy, Pluto ve Mickey Mouse gibi sevimli karakterler, kitle iletişim araçları ile halka seslenmiş ve halkın aynası haline gelmiştir. ABD'nin en popüler şirketi olan Walt Disney, girdiği bu savaş çabasıyla çeşitli propaganda malzemeleri üreterek, ülkesine destek olmaya çalışmıştır. Dolayısıyla Walt Disney'in yarattığı bu karakterler ve savaş dönemindeki kritik anların sempatik bir şekilde canlandırılmasıyla insanlığa yaşamın bir görüntüsünü hatırlatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 2. Dünya Savaşı, Walt Disney, Çizgi film, Propaganda, Göstergebilim.

Abstract

Walt Disney, one of the most popular companies in the United States, has contributed greatly to the war by making numerous propaganda and numerous productions. In particular, these productions tried to gain public support in the war with films and other designs created against the United States, Nazi Germany, Italy and Japan. In addition to witnessing the greatest propaganda war in history in the Second World War, both Axis and Allied States mobilized all mass media on behalf of propaganda activities. Disney's pre-war entertainment cartoons have been turned into a propaganda tool by war. As a matter of fact, adorable characters such as Donald Duck, Goofy, Pluto and Mickey Mouse, designed by Disney, appealed to the public through the mass media and became a public mirror. Walt Disney, the USA's most popular company, has tried to support its country by producing various propaganda materials through this war effort. Therefore, these characters created by Walt Disney and the sympathetic revival of critical moments during the war period remind humanity of an image of life.

Keywords: World War II, Walt Disney, Cartoon, Propaganda, Semiotics.

*Bu çalışma, 2020 yılında Sezen Aksu tarafından yazılan "Savaşın En Sevimli Çocukları: 2. Dünya Savaşı ve Walt Disney isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Doç. Dr., KDPÜ, Güzel Sanatlar Fakültesi, Çizgi Film ve Animasyon Bölümü, hamionur.bingol@dpu.edu.tr, orcid: 0000-0003-1522-6419

***YL Mezun, KDPÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Birleşik Sanatlar ASD., sezenaksu2106@gmail.com, orcid: 0000-0002-8354-5473

Giriş

Şüphesiz ki kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve çizgi film tasarımının ilerlemesinden insanoğlu birçok anlamda kazanç elde etmiştir. Teknolojinin gelişmesi kitleler arası iletişimi kuvvetlendirmiş ve belirli bir hususta insanoğlunun bilincinde daha kolay farkındalık oluşturulabilmesinin önünü açmıştır. Bu olgudan hareketle tarihin en büyük propaganda savaşına 2. Dünya Savaşı'nda tanıklık edildiğini söylemek mümkündür.

Bu bilgiden hareketle, 1941-1945 yılları arasında gerek bir birey gerekse de bir şirket olarak Walt Disney'in ne tür çalışmalar yaptığı, bu çalışmaları hangi gerekçelerle yaptığı, dönem düşünüldüğünde dünyada büyük bir hayran kitlesi bulunan karakterlerini hangi şekilde- neden kullandığı ve ortaya çıkan tasarımların göstergebilimsel olarak yorumlanması durumunda ne tür sonuçların ortaya çıkacağı gibi sorular araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Bir tarafta Nazi Almanya'sı, pek de demokrasi sınırları içinde kaldığı söylenemeyen propaganda malzemeleri üretirken, diğer tarafta da ABD'nin en popüler şirketlerinden biri olan Walt Disney, 2. Dünya Savaşı döneminde birçok propaganda çalışması yaparak, Amerikan halkı üzerinde savaşa karşı bir bilinç oluşturma gayreti içinde olmuştur. Bu konuda ABD hükümetinin desteğini de arkasına alan Disney, propagandayı kendi bünyesinde ürettiği karakterleri kullanarak, kitle iletişim araçları vasıtasıyla halka aktarmıştır. Savaş döneminde yaşanan maddi, manevi ve psikolojik olumsuzlukların Disney'in karakterleri sayesinde ABD hükümetinin yükünü hafiflettiğini söylemek mümkündür.

İlginçtir ki, savaş ve propaganda kavramlarının böylesine sevimli karakterlerle bütünleştirilmesi ile milli bir seferberliğe ön ayak olunmuştur. Gerek Müttefik Devletleri gerekse Mihver Devletleri arasındaki savaş, kitle iletişim araçları aracılığıyla aynı zamanda bir propaganda savaşı haline de gelmiştir. Zira o günler düşünüldüğünde, verilen bu propaganda savaşını anlamak güç olabilir ancak Walt Disney'in sevimli kahramanlarının halkı aydınlatma, yönlendirme ve ikna etme gibi amaçlara hizmet edecek biçimde Amerikan hükümeti tarafından kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, bir şirket olarak Walt Disney Co.'nun 2. Dünya Savaşı sürecinde yaptığı çalışmalar, örneklemi ise 1941-1945 yılları arasında üretilmiş ve birer propaganda aracı olarak kullanılmış afişler ve hareketli görüntülerdir.

Yöntem

Araştırmadan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımları olarak tanımlanabilir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2007: 77).

Bu noktadan hareketle, Walt Disney tarafından 2. Dünya Savaşı sürecinde tasarlanmış afiş ve hareketli görüntüleri içeren basılı ve internet kaynakları taranmıştır. Walt Disney tasarımları arasında, propaganda noktasında dikkat çeken örnekler üzerine yoğunlaşmış ve göstergebilimsel anlamda bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Propaganda, Çizgi Film ve Walt Disney

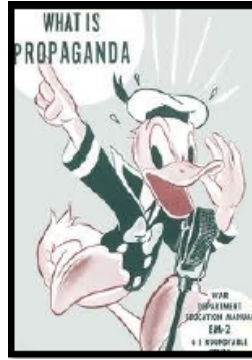
Çizgi filmler 2. Dünya Savaşı döneminde Müttefik Devletleri kısmında yer alan Amerika Birleşik Devletleri tarafından, Mihver Devletlerine karşı propaganda amaçlı kullanılmıştır. ABD'nin en popüler şirketlerinden biri olan Walt Disney, sayısız üretkenliği ile birçok propaganda çalışması yaparak savaşa ilişkin toplumsal bir bilinç oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu üretimler, Nazi Almanyası, İtalya ve Japonya İmparatorluğu'na karşı oluşturulan filmler ve diğer tasarımlar ile savaşta kamuoyunun desteğini Amerikan hükümetinin arkasına almaya çalışmıştır. Nitekim Disney'in tasarlamış olduğu Donald Duck, Goofy, Pluto ve Mickey Mouse gibi karakterler, kitle iletişim araçları ile halka seslenmiş ve halkın yönlendiricisi haline gelmiştir. Beklenmedik bir şekilde, Disney'in kahramanları, 2. Dünya Savaşı sürecinde toplum üzerinde farkındalık ve etki uyandıracak malzemeler kullanarak, savaşa katkı sağlamıştır. Zira o günler düşünüldüğünde, Walt Disney'in bu sevimli kahramanlarının, toplum üzerinde son derece masum ve sempatik bir etki bıraktığını söylemek mümkündür.

Bu noktadan hareketle, izleyiciyi güldüren, düşündüren, eğlendiren ve mutlu eden tüm bu sevgi dolu fantastik figürlerin, bir anda adına "savaş" denen ve bilinçaltında olumsuzluklar, yokluk ve ölüm gibi imgeleri oluşturan bir mecrada kullanılmış olması son derece ilginçtir. Bu bağlamda, çalışma kapsamında gösterebilim anlayışı ile Walt Disney'in 2. Dünya Savaşı sürecinde propaganda amaçlı ürettiği çizgi film ve diğer görsel unsurların neler olduğunu ortaya çıkarmak ve içeriğine hâkim olmak son derece önemlidir. Dolayısıyla Walt Disney'in yarattığı bu karakterler ve savaş dönemindeki kritik anların sempatik bir şekilde canlandırılmasıyla insanlığa dönemin zorluklarına ilişkin veriler sunmaktadır.

Modern batı animasyon tarihinin en büyük temsilcilerinden birisi şüphesiz ki hem bir şirket hem de bir şahıs olarak Walter Elias Disney olarak betimlenebilir. Bu ilginç figür, kendisi, şirketi ve ekibi ile animasyonun tüm dünyadaki gelişimine ciddi katkılarda bulunmuştur.

Şüphesiz ki çizgi filmin, 1928 ve 1938 yılları arasında bir sinema ve eğlence aracı olarak kullanıldığı, olağanüstü bir gelişme gösterdiği yadsınamaz bir gerçektir (Şenler, 2005: 105). Dahası, Walt Disney yapımı filmlerin 10 yıl gibi bir süre içerisinde animasyonun sinemaya taşınması ve sesli filmlerin üretilmeye başlanmasıyla ortaya çıktığı da söylenebilir. Öte yandan müzikle harmanlanan animasyonlar hem eğlence hem de öğreti niteliğinde kurgulanan tüm filmler ve dizi serileri oldukça başarılı bir ekip çalışmasıyla yapılmıştır. Walt Disney ve ekibi takım halinde birbirlerine destek olarak iyi işler çıkarmış, gerçek başarılarla imza atmıştır.

Savaş ve propagandanın birbirinden ayrılamaz iki unsur olduğu insanlık tarihinde var olan tüm savaşlar sonucunda ispatlanan bir olgu olduğu söylenebilir. Bunun en iyi örnekleri 2. Dünya Savaşı'nda Adolf Hitler'in propaganda bakanı Joseph Goebbels ile gözlemlenir. Ancak ABD tarafında da 2. Dünya Savaşı için propaganda malzemeleri üretilmiştir. Bu propaganda malzemeleri günümüzde halen Retro olarak çeşitli mecralarda kullanılan grafik ürünlerdir ancak bir şahıs ve şirket olarak Walt Disney de 2. Dünya Savaşı sürecinde çeşitli propaganda malzemeleri ile ülkesine katkıda bulunmaya çalışmıştır.

Görsel 1.Walt Disney, *Donald Duck Propaganda Afışı.*

Propaganda insanın varoluşu ile ortaya çıkmış olup onunla paralel olarak evrilmiştir. Kültürel, siyasal ya da dini olarak tüm tarih boyunca, tarihi de şekillendirerek büyük bir önem teşkil etmiş, bireyleri propaganda aracılığıyla birbirlerinin düşüncelerini değiştirmeye, kendi inandıklarına inandırmaya kısacası siyasal fikirlerini etkileme konusunda etkin bir rol oynamıştır (Erat, 1995: 17). Erken dönemlerde insanların düşüncelerini ve eylemlerini değiştirmek yalnızca fiziki bir güce bağlıyken, insanların arasındaki sesli iletişimin varlığı ve dilin iletişim aracı olarak kullanılmaya başlamasıyla, fiziki güce gerek olmaksızın sözlü ve sesli iletişimin gücüyle bireyleri istenilen tarafa çekme imkânını beraberinde getirmiştir (Karabay, 1995: 60). Propaganda sözcüğü etki altında bırakma, yanıltma gibi teknikleri içeren olumsuz bir imaj yaratsa da çekici bir kullanım haline gelmiştir.

2. Dünya Savaşı döneminde çizgi filmler ve karakterlerin yanı sıra sinema filmleri gibi birçok kitle iletişim aracı propaganda amacıyla kullanılmaya başlanmış, Walt Disney'in Donald Duck, Mickey Mouse, Goofy ve Pluto gibi karakterleri düşmana karşı ülkelerini savunan birer ABD askeri haline getirilmiştir. Adolf Hitler ve Benito Mussolini, Walt Disney karakterlerinin çizgi filmlerdeki en büyük düşmanı olarak gösterilmiş ve çizgi filmler bu iki tarafa karşı amansız bir mücadele içine girmiştir. Çizgi filmlerde kullanılan propagandalarda iki temel amaç gözlemlenmektedir;

Birincisi, Mihver Devletlerinin Amerikan kamuoyunda itibarını zedeleyerek gülünç duruma düşürülmesi, ikincisi ise, tüm Amerikan topluluğunu maddi ve manevi yönden savaşa karşı seferber etmeye çalışılması (Jones, 1988: 723).

Dolayısıyla kullanılan bu iki temel amaç ile çizgi filmlerdeki propagandanın amacı ortaya çıkmıştır. Örnek vermek gerekirse, Amerikan halkının kendi ordusu için tasarrufta bulunması veya bireylerin Amerikan ordusuna asker olarak katılmaya teşvik edilmesi çizgi filmlerin içeriklerinde ana tema olarak betimlenmiştir.

Propaganda amaçlı çizgi filmlerin psikolojik açıdan yapılanması kısmına bakıldığında ise savaş içerisindeki Amerikan ve Alman gruplarının duygusal ve ruhsal halleri konu edinilmiştir. Kısacası bu üç aşamanın her biri hem eğitici bilgiler vermekte hem de Amerika'nın savaş sürecinde gösterdiği çabayı destekleme amacı gütmektedir. 1943 yılı itibarıyla ABD, Walt Disney'i desteklemiş ve Disney Stüdyosu neredeyse tamamen savaş propagandası için film üretmekle meşgul olmuştur (Roe, 2011: 15). ABD, çizgi film ve animasyon stüdyolarının 2. Dünya Savaşı sırasında ve savaş sonrasında eğitim, askeri eğitim, propaganda ve popüler eğlenceyi konu edinerek kitle iletişim haline getirmesini de önemli ölçüde desteklemiştir. Böylelikle Walt Disney, ABD'nin ticari kültüründe yer alan, popüler fikirleri yansıtmaya yöntemlerini şekillendirmeyi başarmıştır (Padilla, 2003: 2).

The New Spirit “Yeni Ruh” Çizgi Filmi (1942)

Araştırma sürecinde, Walt Disney’in tasarlamış olduğu Donald Duck karakterinin, 2. Dünya Savaşı sırasında üretilen propaganda amaçlı çizgi filmlerde kullanılan en yaygın karakter olduğu gözlemlenmiştir. ABD, çıkardığı vergi borcu yasasına göre, halkı bu vergi borçlarının ödenmesine teşvik etmek için Disney’e her türlü desteği vererek bu filmi üretmesini önünü açmıştır. Özetle The New Spirit çizgi filmi, Sinema Sanatları Endüstrisi-Savaş Faaliyetleri Komitesi tarafından 1942 yılında yayınlanan bir kısa filmidir. Donald Duck’ın önemli bir rol oynadığı bu çizgi film, 2. Dünya Savaşı propagandası amacıyla, Walt Disney prodüksiyonunun bir parçası olarak çekilen ilk filmidir. Amerikan vatandaşlarını savaşa ilişkin çabaları desteklemeye ve gelir vergilerini ödemeye teşvik etmek için hazırlanmıştır (Bossert, 2018: 1).

Görsel 2. Walt Disney, *The New Spirit* Filmi İçin Hazırlanmış Poster.

The New Spirit çizgi filmi, genel anlamda halkı bir şeylere teşvik etmeye ya da bilinçlendirmeye dayalı yayınlanan ilk filmidir. O dönemde üzerine büyük görevler düşen Disney, ABD’nin teknik açıdan da desteğini almıştır. Bu yüzden Disney stüdyosu eğitici filmlerin tedarikçisi olmuştur (Mollet, 2013: 167).

Görsel 3. Walt Disney, *The New Spirit* Savaş Anından.

Çizgi Filmin Göstergibilimsel Analizi ve Yorumlanması: Radyo aracılığıyla haberleri duyan Donald Duck’ın, gündemi takipte kalan halkı simgelemesi önemli bir noktaya vurgu yapmaktadır. The New Spirit filmi, Gelir Vergisi Yasası’nın çıkmasının ardından, vergi artışına olumlu bir rol betimlemiş ve hükümetin neden paraya ihtiyaç duyduğunu topluma açıklamak için etkili olmuş bir çizgi filmidir. Hedefin temel kısmının vergilerin zamanında ödenmesini sağlamak ve halk arasında oluşacak öfkeyi en aza indirmek için tasarlandığı, filmin açılışında ki “Özgürlük!” teriminin söylenmesinden anlaşılmaktadır (Dzurick, 2010: 2).

Ayrıca radyoda konuşan sesle diyaloga girmesi, toplumun gerçek ruh halini anlatırken, asker kıyafetlerini giymesi de hem bir yurtsever davranışı simgeler hem de savaş gerekmeden bir şeylerin yapılmasının mümkün olabileceğini vurgulamaktadır. Filmin başında ayna karşısında dans eden Donald Duck, aynada kalabalık görünür ve görüntülerinden birisinin uyumsuz dans ettiğini fark ederek oradan uzaklaşması da insanlar arasındaki uyumsuzluğu, kimi zaman ise kararlılığı ifade etmektedir. The New Spirit filminde ki propaganda mesajı bir püf nokta içerir; Bireylerin birbirleriyle uyuşması ihtimali olsa bile muhalif olma ihtimali de vardır (Cooper, 2014: 344). Kısacası bu çizgi filmde, göreceli olarak birbirleriyle çelişen eş zamanlı ideolojilerin, doğru ve yanlış arasındaki basit ahlaki ikilemi mevcuttur.

Disney'in savaş zamanı ürettiği bu filmde, bedensel dönüşümü anlatmanın yanı sıra türlerin estetik sınıflandırılması da anlatılmıştır. Ruhlar değiştirilemezken, bedenler farklı yüzeysel görünüşleri içerebilir (Cooper, 2014: 344). Bu bağlamda, 2. Dünya Savaşı'nda Disney'in propaganda amaçlı yapmış olduğu film, Amerikan toplumuna hem eğitici hem de teşvik edici mesajlar iletmıştır. Ayrıca kullanılan Donald Duck karakterinin, böylesine siyasi bir konunun yumuşak hale getirilmesi ve halkın ikna edilmesi noktasında olabilecek en açık dili kullanarak tasarlandığı çıkarımına varmak mümkündür.

Der Fuehrer's Face (Der Fuehrer'in Yüzü) Çizgi Filmi (1943)

Der Fuehrer's Face (1943), 2. Dünya Savaşı sırasında Nazi karşıtı yapılan propagandalara örnek olan çizgi filmlerden biridir. Disney karakterlerinden Donald Duck'ın başrol aldığı bu çizgi film, savaş bondları satmak için üretilmiştir. Der Fuehrer's Face çizgi filminde Donald bu kez kendi öz karakterinin aksine, Nazi rejimi altında köle olarak kullanılan bir karakter haline büründürülmüştür. Çizgi filmde, Amerikan halkını eğlendirmek amaç haline getirilmiş ve Nazilerin zulmüne tanıklık edilmiştir (Cunningham, 2014: 29).

Görsel 4.Walt Disney, *Der Fuehrer's Face*.

Çizgi Filmin Göstergibilimsel Analizi ve Yorumlanması: Çizgi filmin açılışında ortaya çıkan orkestra, Joseph Gobbels, Heinrich Himmler, Hirohito, Herman Göring ve Benito Muusolini'nin karikatürize edildiği Mihver Devletleri topluluğundan oluşmaktadır. Sahnedeki kasaba çeşitli mesaj içerikli görsellerden oluşmakta, çit direklerinin, yel değirmenlerinin hatta bulutların bile Nazi haç simgesi şeklinde olduğu görülmektedir. Donald'ın o sırada orkestra sesleriyle uyanması ve Adolf Hitler'e benzeyen guguklu saate ayakkabısını fırlatması yine önemli bir nokta içermektedir. Adolf Hitler'i betimleyen orkestra grubu, Nazi kölesi olan Donald Duck'ı görevine başlatmak için almaya gitmektedirler. Ayağa kalktığında Nazi temsili kıyafetlerini giyer ve duvarında fotoğrafları asılı

bulunan Adolf Hitler, Hirohito ve Mussolini'yi Heils!- Heils!- Heils! (kurtuluş) şeklinde seslenerek selamlamaktadır.

Donald'ın tam bir Nazi rejimi altında köleliğe mahsur bırakılan karakteri canlandırması, bayat bir ekmeği yemesinden ve tekmelenerek göreve götürülmesinden anlaşılmaktadır. Der Fuehrer's Face, Donald'ın gıda kıtlığı çekerken yaşadığı kâbusu ve hızlandırıcı bir montaj ile çılgınca bombaların uçlarını takmaya çalışması betimlenir (Watts, 1997: 231). Fabrikaya getirilen Donald topçu mermileriyle uğraşırken, her mermide Hitler'in yüzünü görmesi onu işten soğutmaktadır. Ayrıca gelen tüm görevlerin zorlaştığını söylemesi ise Führer için çalışmanın bir zafer getirmediğini subliminal mesaj olarak vermektedir. Nitekim, fazlaca propaganda öğeleriniğin yer aldığı bu çizgi film, köleliğin zorluğunun farkına varan Donald'ın korkunç halüsinasyonlar görmeye başlamasıyla ve gördüğü kabustan uyanıp, ABD vatandaşı olduğunu söyleyip Özgürlük Heykeli'ne sarılması ile son bulmaktadır.

Victory Vehicles (1943)

2. Dünya Savaşı süreci devam ederken, ülkedeki yakıt israfını azaltmak amacıyla Disney, Goofy karakterinin başrolünü aldığı Victory Vehicles adlı kısa çizgi filmi, halkı başka bir savaşa teşvik etmek için üretmiştir. Bu film, propaganda filmleri arasında ilk kez sert mesajları ile düşmana karşı bir bilinç uyandırma gayesi içermektedir (Kruger, 2016: 43).

Görsel 5.Walt Disney, *Victory Vehicles* ve *Goofy*.

Çizgi Filmin Göstergibilimsel Analizi ve Yorumlanması: Yakıt kullanımının azaltılması ile ilgili olan çizgi film, benzin kıtlığına bir çözüm getirilmesi amacıyla birbirinden farklı türdeki araçları üreten bir karakterin canlandırılmasıyla başlamaktadır. Bu araçlar benzin olmadan işleyebilen araçlardır. Küvet gibi ilginç eşyalar ve materyaller ile üretilen bu araç fikirleri izleyicide vatansever bir benlik oluşturma amacını güder. Örneğin, Goofy'nin site çevresindeki yapı malzemeleriyle uğraşırken bir anda el arabasını bisikletmiş gibi kullanması zafer konut projesini desteklemeye işaret etmektedir. Goofy tarafından sergilenen diğer pek çok gülünç icatlar hem teşvik edici hem eğlenceli hale getirilmiştir. Öte yandan çizgi filmde sıklıkla kullanılan kırmızı beyaz ve mavi renkleri tüm fikirlerin ülkesine hizmet etmesi için yapıldığının göstergesidir. Bu bağlamda ABD hükümetine dair tüm imler, renkler ve zafer sembolleri yurtseverliğe gönderme yapmaktadır.

Görsel 6. Walt Disney, *Victory Vehicles* ve ABD'yi Temsil Eden Arka Plan.

Mickey Mouse'un Savaş Dönemi İllüstrasyonları

Savaş çabası ince olan ABD Hükümeti'nin Disney'den yardım alması ve şirketin de savaş çabası içine girerek çeşitli kitle iletişim araçlarıyla propagandayı iyi yönlü kullanmak için bir savaş vermiştir. Disney karakterleri, Müttefik savaş çabasının çok önemli bir parçasıydı ve çok gizli operasyonlarda bile kullanılıyorlardı. D-Day'teki Müttefik kuvvetlerin şifresi, ünlü fare Mickey Mouse karakterinden başka bir şey değildi (Neff, 2006: 3).

Böylelikle 2. Dünya Savaşı sürecinde Disney'in, Mickey Mouse ve diğer karakterlerini propaganda afişleri, çizgi romanlar ve filmlerde kullanarak yetişkinleri hedef alma çabası içinde olduğu söylenebilir. Hükümet için yaptığı işlerde ABD'ye destek gösteren, Hitler'le dalga geçen ya da orduya karşı gösterilmesi gereken önem ve savaş tasarrufları gibi önemli konular işlenmiştir. Ayrıca ABD'de gıda rasyonları, USS Bunker Hill, çeşitli ABD pulları, kartları ve daha fazlası gibi farklı etkinlikler hakkında birçok çalışma yapmıştır.

Görsel 7. Walt Disney, *Appreciate America- (Amerika'yı Takdir Etmek) Afişi*.

Tasarımın Göstergibilimsel Analizi ve Yorumlanması: Appreciate America, başlıklı bu posterde Mickey Mouse, Sam Amca'yı nitelemiştir. "Come On Gang" (Haydi millet) diyerek, Amerikan halkını savaşa teşvik etmesi, farkındalık yaratması ve orduya kaydolması için yapıldığı düşünülebilir. Nitekim afişte başlığın yanındaki amblem bir askeri ordu amblemi olmakla birlikte, Mickey Mouse'un elindeki ABD bayrağı da bu konunun nitelendiğinin bir göstergesidir.

Görsel 8.Walt Disney, *Askeri Üniformasıyla Mickey Mouse*.

Tasarımın Göstergibilimsel Analizi ve Yorumlanması: İkinci Dünya Savaşı döneminde Mickey Mouse'un asker üniformalı illüstrasyonu *Out of the Frying Pan into the Fire* çizgi filmde kullanıldığında dikkatleri çekmiştir (Bossert, 2008: 2). Bu bilgiden yola çıkarak Mickey Mouse'un 2. Dünya Savaşı döneminde üniformalı fotoğrafının çok sayıda bulunmadığı keşfedilmiştir. Lakin *Out of the Frying Pan into the Fire* çizgi filmde de bahsedildiği üzere halkı savaş çabası için teşvik ettiği, duvarda asılı olan ve ordu kıyafetiyle asker selamı veren Mickey Mouse'un en dikkat çeken illüstrasyonlarından biridir.

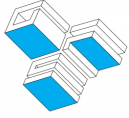

Görsel 9.Walt Disney, *Keep Awake (Uyanık Kal)*.

Tasarımın Göstergibilimsel Analizi ve Yorumlanması: Disney'in afiş örneklerinden biri olan *Keep Awake*, savaş sorumluluklarına destek olmak ve düşmana karşı uyanık kalmak temasıyla yapılmıştır. Amacın savaş döneminde yaşanan kaoslara engel olmak ve vatandaşı her daim dikkatli olması için uyarmak olduğu söylenebilir. Özellikle siyah beyaz temalı posterlerde yazan "Remember Pearl Harbor" yazısı dikkat çekmektedir. 2. Dünya Savaşı'nda yaşanan, Japon İmparatorluk Deniz Kuvvetleri'nin 7 Aralık 1941 sabahı Hawaii Adaları'nın Oahu adasında bulunan Pasifik Filosu ve Pearl Harbor askerî üslerine karşı sürpriz şekilde gerçekleştirdiği saldırıyı niteleyen afiş, Amerikan Hükümeti ve vatandaşının dikkatli olması gerektiğinin göstergesidir.

Sonuç

7 Aralık 1941'de Japonya, Pearl Harbor'ı bombalayarak ABD'yi 2. Dünya Savaşı'na girmeye mecbur bıraktı. Amerika'nın savaşı o tarihte başladığında, ABD'nin silahlı kuvvetleri aniden göreve gelmek üzere olan çok sayıda asker ve delegenin işlenmesi için etkin bir eğitim yöntemine ihtiyaç duyuyordu.

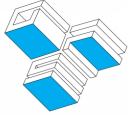

Dolayısıyla ilgili geçmişe sahip olmayan sivillerin, nasıl savaşçı olunacağını ve gittikçe daha karmaşık olan uçakların, tankların, gemilerin, silahların ve dönemin diğer makinelerinin nasıl işletileceğini ve nasıl bakımını yapmaları gerektiğini öğrenmek zorunda kalmışlardır. Walt Disney, stüdyosunu, hevesli bir eğlence fabrikasından, neredeyse dört yıl boyunca durmadan, orijinal olarak yüksek kaliteli eğitim filmlerini kâr amacı gütmeyen ve bazen de zararsız bir şekilde uyaran sanal bir tesise dönüştürerek, savaşa ilişkin propaganda çalışmaları yapmıştır.

Peki, Walter Elias Disney neden bu zor görevi üstlenmiştir? Dürüst olmak gerekirse, pratik bir bileşen vardı. Savaş bulutları 1930'ların sonlarında Avrupa ve Asya'da toplanmaya başladığında, Disney'in animasyon ve kısa filmlerini yurtdışında yayınlamaktan gelen gelir kaynağı kurumaya başlamıştı. Disney Stüdyosu'nun bu zor zamanlarda çalışmaya devam etmesi için Walt ve erkek kardeşi Roy, ABD Ordusu ve Lockheed gibi kurumsal müşteriler için eğitim filmleri hazırlayarak düzinelerce hükümet sözleşmesi imzalamıştır. Ayrıca Walt'ın üniformalı olarak kadın ve erkeklere karşı hissettiği kişisel sorumluluğun ağır bastığı söylenebilir. Sanatçılar, animatörler ve Walt Disney'in kendisi, Mickey Mouse, Donald Duck ve diğer sevgili Disney karakterlerini propaganda ürünlerinde kullanarak savaş bilincine dâhil etmiştir. 1940'ların başlarında Disney, hiçbir ücret almadan ABD silahlı kuvvetlerinde 1000'den fazla farklı birim için askeri eğitim filmleri, ABD hükümetine sağlanan eğitim şortları ve askeri amblemler yapmıştır. Öte yandan, şirketini finansal olarak da ayakta tutmak zorunda olan Walt Disney, kapanan Avrupa pazarı yüzünden, hükümet desteği ile savaşın ekonomik etkilerinin daha az hissedildiği Güney Amerika pazarına da eğilmiştir. Latin Amerika ülkelerine gerçekleştirdiği bu ziyaretten sonra karşılaşılan 1942 yapımı Saludos Amigos ve 1944 yapımı The Three Caballeros filmlerinin Disney envanterinde görünmesinin nedeni işte bu çabadır.

Şüphesiz ki 2. Dünya Savaşı ekonomik ve sosyal boyutta tüm dünyayı etkilemiştir. Walt Disney ve şirketi, bu süreçte ülkesine bildikleri tek şekilde hizmet etmiş, savaşa ilişkin algı ve tavırlar üzerinde etki yaratmak için çizgi filmlerini kullanmıştır. 1943'te gazeteler, Disney stüdyosunun çalışmalarının yüzde 90'ının devlet kurumları için üretildiğini bildirmiştir. Dolayısı ile Disney'in tüm karakter istikrarını yurtseverlik adına kullandığını söylemek mümkündür. Savaşın Walt Disney ve stüdyosunu nasıl etkilediği konusunun derinliği de tartışılmazdır. Ciddi eğitim almış ve yürekli bir şekilde öğreten Disney ve ekibi, eğitim ve propaganda filmleri, çeşitli afişler ve illüstrasyonlar gibi kısacası ABD Savaşı'nı temsil eden ve destekleyen çalışmalar üretmiştir. Bu bağlamda Disney stüdyosunun yapmış olduğu sanatın, kendi sembolü haline geldiği de söylenebilir.

Disney'in propaganda amaçlı çizgi filmlerinde genellikle Adolf Hitler, Mussolini ve Hirohito konu edilmiş, korku ve tehlike metaforları olarak sunulmuştur. Öte yandan çizgi filmlerde genellikle düşman cephelerinin itibarsızlaştırılmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Savaşın psikolojik etkilerinin yansıtılmasının yanı sıra kullanılan karakterlerin, halkın bir aynası olarak betimlendiği söylenebilir. Savaş dönemi animasyonlarında ağırlıklı olarak Donald Duck adeta bir ordu askeri olarak canlandırılmış, hemen arkasından gelen Goofy ve Pluto karakterleriyle de propagandalar devam etmiştir. Bunun yanı sıra karakterler özgürlük, tasarruf, savaş bondu gibi konu başlıkları altında ABD Hükümetini ve vatandaşını temsil etmiştir. Ordu hayatından propagandaya kadar Disney stüdyosu, Amerika'yı savaşın zorluklarına karşı durma fikriyle yaratılmış olan birçok film ve tasarım üretmiştir. ABD müttefik askerleri, gemilerinde, uçaklarında ve teçhizatlarında Disney tarafından tasarlanan amblemlerle savaşa girmişlerdir. Sonuç olarak 10 yıl önce bu askerler, "Büyük Buhran" döneminde Mickey Mouse'un popüler hale gelmesini sağlayan çocuklardır. Çalışma kapsamında incelenen, Donald Duck, Goofy ve Pluto gibi karakterleri çizgi filmlerinde kullanan Disney, 2. Dünya Savaşı

sürecinde ABD Hükümetine oldukça büyük destek sağlamıştır. Bu çizgi filmler ile savaş sürecinde alınması gereken önlemler gibi konulara destek olan ve bu sevimli figürleri halkın bir aynası haline getiren Disney'in, Mickey Mouse karakterini savaş sürecinde ürettiği çizgi filmlerde kullanmadığı gözlemlenmiştir. Hareketli bir unsur olarak bilinen çizgi filmlerin yanı sıra üretilen ve tasarlanan afişler de propaganda amacıyla kullanılmıştır. Çizgi filmler ve afişlerin arasında teknik fark bulunsa da aynı amaca hizmet etmiştir. Tüm propaganda malzemelerinin genel gayesi, demokratik ve insan haklarına bağlı bir çerçevede kalarak, Amerikan halkının tasarruf etmesi, kullanılmış yağları çöpe atmaması, savaş sürecinde çok fazla harcama yapmaması, toplu taşıma kullanması, bilgileri her yerde konuşmaması gibi konularda bilinçli bir hale getirmektir.

Göstergebilimsel analiz olarak incelenen ve birer propaganda malzemesi olan Donald Duck, Goofy, Pluto karakterlerinin bulunduğu filmleri, buna ek olarak bir niteleyen sıfatıyla Mickey Mouse'u içeren tüm tasarımlarıyla Disney, 2. Dünya Savaşı'nda ülkesine psikolojik ve subliminal destek sunarak vatanperverliğini göstermiştir.

Kaynakça

Bossert, D. (2018). Saving Bacon Fat and Meat Drippings: The Disney Way Cartoon Research Site. Animation Anecdotes

Cooper, P.A. T. (2014). Walt at War – Animation, Transformation and Indoctrination: The Hypothetical Image of Disney's Animal Soldiers. Animation an Interdisciplinary Journal.

Cuningham, A. (2014). Walt Disney and the Propaganda Complex: Government Funded Animation and Hollywood Complicity During WWII. University of Nevada, Las Vegas.

Dzurick, A. (2010). Walt Disney's World War II Films and the Creation of "War Culture" University of Missouri.

Erat, A. (1995). Propagandanın Başlangıcı. Düşünceler Dergisi.

Jones, C. C. (1988). Class Tax to Mass Tax: The Role of Propaganda in The Expansion of The Income Tax during World War II. Buffalo Law. Review- Article 7.

Karabay, N. (1995). Propaganda Reklamcılık ve Halkla İlişkilerin Benzer ve Farklı Yönleri. Düşünceler Dergisi.

Karasar, N. (2007). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

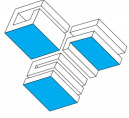
Kruger, M. I. (2016). Not Just for Kids: Animation Grows Up During World War II, Brandeis University.

Mollet, T. (2013). Historical 'Tooning: Disney, Warner Brothers, the Depression and War 1932-1945, The University of Leeds.

Neff, R. (2006). Disney and World War II, How Mickey Mouse and Donald Duck supported the U.S. and its Allies. Ohmynews, International.

Padilla, S. (2003). Walt Disney's Defence of American Culture. Dr. Susan Matt, History 49990.

Roe, B. H. (2011). The Canadian Shorts: Establishing Disney's Wartime Style. In B. Van Riper, Learning from Mickey, Donald, and Walt: Essays on Disney's Edutainment Films. Jefferson: McFarland.

Şenler, F. (2005). Animasyon Tarihi Teknikleri ve Türkiye'deki Yansımaları. Hacettepe Üniversitesi Türkiye Araştırmaları (HÜTAD), (3): 99-114.

Watts, S. (1997). The Magic Kingdom: Walt Disney and the American way of Life. University of Missouri Press, USA.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. Walt Disney, Donald Duck Propaganda Afişi, <http://www.disney.fandom.com>, Erişim tarihi: 24.11.2019.

Görsel 2. Walt Disney, Donald Duck The New Spirit Filmi İçin Hazırlanmış Poster, https://donaldduck.fandom.com/wiki/The_New_Spirit, Erişim tarihi: 27.11.2019.

Görsel 3. Walt Disney, The New Spirit Savaş Anından, <https://disney-planet.fr/the-new-spirit/>, 2019, Erişim tarihi: 20.11.2019.

Görsel 4. Walt Disney, Der Fuehrer's Face, https://disney.fandom.com/wiki/Der_Fuehrer%27s_Face/Gallery, Erişim tarihi: 28.11.2019.

Görsel 5. Walt Disney, Victory Vehicles ve Goofy, <https://drgrobsanimationreview.com/2012/03/30/victory-vehicles/>, Erişim tarihi: 25.11.2019.

Görsel 6. Walt Disney, Zafer Konut Projesi ve ABD'yi Temsil Eden Arka Plan, <http://www.disneyfilmproject.com/2010/11/victory-vehicles.html>, Erişim tarihi: 25.11.2019.

Görsel 7. Walt Disney, Appreciate America- (Amerika'yı Takdir Etmek) Afişi, <http://www.justdisney.com>, Erişim tarihi: 27.11.2019.

Görsel 8. Walt Disney, Askeri Üniformasıyla Mickey Mouse, Out of the Frying Pan into the Fire çizgi filminden SS, 27.11.2019.

Görsel 9. Walt Disney, Keep Awake (Uyanık Kal), <http://www.americainwwii.com>, Erişim Tarihi: 28.11.2019.